

NOVČANA KAZNA I KAZNA ZATVORA U OVRŠNOM POSTUPKU

U radu se daje prikaz instituta novčane kazne i kazne zatvora u ovršnom postupku, s posebnim osvrtom na u praksi najčešći institut izricanja novčane kazne i zamjene izrečene novčane kazne kaznom zatvora (tzv. supletorni zatvor) u slučaju ovršenikovog nedolaska na ročište radi davanja prokazne izjave odnosno ročišta za raspravu i potvrđivanje prokaznog popisa imovine, ili nedavanja prokazne izjave odnosno prokaznog popisa imovine.

I. UVOD

Ovršni postupak je postupak po kojem sudovi i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava.¹ Po svojim osnovnim karakteristikama, ovršni postupak je izvanparnični i hitan postupak specijalne egzekucije, u pravilu imovinskopravne i u pravilu naturalne egzekucije. U tom smislu, ovršni postupak se provodi radi ostvarenja određene tražbine na pojedinačno određenim dijelovima ovršenikove imovine, a samo iznimno ovršne radnje mogu se i neposredno provesti protiv samog ovršenika, s ciljem ostvarenja tražbine u što kraćem vremenskom roku u onom sadržaju i obliku u kojem je utvrđena u ovršnoj ispravi, a samo iznimno omogućeno je ovrhovoditelju neposredno ostvarenje novčane protuvrijednosti njegove tražbine.

Iako je ovršni postupak u pravilu građanskopravne naravi, iz njegove zakonske definicije proizlazi kako on predstavlja prisilu na određenim pravima ovršenika. Također, nema dvojbe da su instituti novčane kazne i kazne zatvora svojevrsne sankcije u okviru ovršnog postupka. Takve sankcije nisu u svezi s ovršnim postupkom kao građanskopravnim postupkom odnosno s prisilnim ostvarenjem tražbine ovrhovoditelja, nego su sankcije *sui generis*, i ne predstavljaju ni kaznenopravne, odnosno prekršajne sankcije, niti građanskopravne sankcije za određena ponašanja ovršenika u postupku. Novčana kazna i kazna zatvora u ovršnom postupku izriču se ovršeniku ili drugim osobama za nepostupanje odnosno nepokoravanje odluci ovršnog suda.

Institut novčane kazne nije novina ovršnog prava odnosno Ovršnog zakona. Naime, taj institut bio je predviđen Zakonom o izvršnom postupku (Službeni list broj 20/78, 6/82, 79/87, 57/89, 20/90, 35/91 i Narodne novine broj 51/91, 91/92) i to u odredbama članka 225. (radnja koju može izvršiti samo dužnik), članka 226. (trpljenje i nečinjenje), članka 228. (ponovno smetanje posjeda) i članka 231. (povrat djelatnika na rad).

Međutim, Ovršnim zakonom primjena instituta novčane kazne u ovršnom postupku znatno je proširena, a u ovršni postupak uveden je i novi institut - kazna zatvora.

Nakon što je stupio na snagu Ovršni zakon (Narodne novine broj 57/96, nastavno OZ 96)², isti je izmijenjen i dopunjen, odnosno ispravljen :

---

¹ Definicija sadržana u odredbi članka 1. stavak 1. Ovršnog zakona (Narodne novine broj 29/99, 42/00 – Odluka USRH, 173/03, 194/03 – ispravak, 151/04 i 88/05).

² OZ 96 stupio je na snagu 11. kolovoza 1996. godine

- Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine broj 29/99, nastavno ZIDOZ 99)³,
- Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske poslovni broj U-I-510/1996, U-I-717/1996 i U-I-1025/1999 sa sjednice održane 5. travnja 2000. godine (nastavno : Odluka USRH),
- Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine broj 173/03, nastavno ZIDOZ 03)⁴,
- Ispravkom Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine broj 194/03),
- Zakonom o izmjenama Ovršnog zakona (Narodne novine broj 151/04, nastavno ZIDOZ 04)⁵, te
- Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine broj 88/05, nastavno ZIDOZ 05)⁶.

Za potrebe ovog rada u nastavku će se polaziti od odredaba trenutno važećeg Ovršnog zakona (Narodne novine broj 29/99, 42/00 – Odluka USRH, 173/03, 194/03 – ispravak, 151/04 i 88/05, nastavno OZ).

I. OPĆENITO

Instituti novčane kazne i/ili kazne zatvora u ovršnom postupku propisani su odredbama članka 16., članka 16a. stavak 11., članka 44. stavak 3., članka 84. stavak 4., članka 85. stavak 2., članka 196. stavak 5. i 8., članka 226. stavak 3., članka 232. stavak 2., članka 233. članka 235. stavak 1. te članka 239. OZ-a.

Osnovna odredba za primjenu instituta novčane kazne i kazne zatvora u ovršnom postupku je odredba članka 16. OZ-a, koja je svoje mjesto, a time nesumnjivo i svoj značaj, u hijerarhiji pravila ovršnog postupka našla u Osnovnim odredbama sadržanim u Prvoj glavi Prvog dijela Ovršnog zakona.

Odredba članka 16. OZ-a „preživjela“ je niz uvodno navedenih izmjena i dopuna OZ-a, te se kroz navedene izmjene i dopune u bitnom nije mijenjala, osim slijedećih izmjena i dopuna :

- odredbom članka 3. ZIDOZ 99 u stavku 5. riječ „dva“ zamijenjena je riječju „tri“⁷,
- Odlukom USRH ukinuta je odredba članka 16. stavak 9. Ovršnog zakona⁸,
- odredbom članka 10. ZIDOZ 05 dopunjen je članak 16. tako da se iza stavka 15. dodaje stavak 16.⁹

³ ZIDOZ 99 stupio je na snagu 3. travnja 1999. godine.

⁴ ZIDOZ 03 stupio je na snagu 8. studenog 2003. godine.

⁵ ZIOZ 04 stupio je na snagu 29. listopada 2004. godine.

⁶ ZIDOZ 05 stupio je na snagu 28. srpnja 2005. godine.

⁷ Odredba izmijenjenog stavka 5. glasi : „Kad je ovim Zakonom predviđeno da se zatvorska kazna može izreći kao sredstvo ovrhe ili osiguranja, ta se kazna može pojedinačno izreći u trajanju do tri mjeseca, s time da ukupni zbroj pojedinačno izrečenih zatvorskih kazni u istome ovršnom postupku ne može prijeći šest mjeseci, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“

⁸ Ustavni sud Republike Hrvatske na sjednici održanoj 5. travnja 2000. godine, donio je Odluku broj U-I-510/1996, U-I-717/1996 i U-I-1025/1999 (Narodne novine broj 42/00), koja glasi:

„Pokreće se postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske odredbi članka 16. stavka 9. Ovršnog zakona (Narodne novine, broj 57/96 i 29/99), te se ove odredbe ukidaju.“

⁹ Odredba dodanog stavka 16. glasi : „Žalba iz stavka 15. ovog članka odgađa ovršnost rješenja“ (članak 10. ZIDOZ 05)

Osim osnovnih zakonskih određenja ovih instituta propisanih odredbom članka 16. OZ-a, instituti novčane kazne i/ili kazne zatvora propisani su kao *sredstvo ovrhe*¹⁰ slijedećim odredbama OZ-a :

1. člankom 16.a stavak 11. OZ-a (prokazna izjava i prokazni popis imovine) sukladno kojoj odredbi je sud dužan izreći novčanu kaznu ovršeniku zbog nedolaska na ročište radi davanja prokazne izjave odnosno ročišta za raspravu i potvrđivanje prokazanog popisa imovine, ili zbog nedavanja prokazne izjave odnosno prokazanog popisa imovine (o tome više pod točkom III. ovog rada),

2. člankom 44. stavak 3. OZ-a (ometanje sudskog ovršitelja u radu) prema kojoj odredbi sud može prema osobi koja ometa provedbu ovrhe odrediti mjere propisane odredbom članka 16. OZ-a,

3. člankom 84. stavak 4. OZ-a (razgledanje nekretnine) u smislu koje odredbe sud može prema ovršeniku ili drugim osobama koje sprječavaju ili ometaju razgledavanje nekretnine odrediti mjere propisane odredbom članka 16. OZ-a,

4. člankom 85. stavak 2. OZ-a (osiguranje nekretnine) sukladno kojoj odredbi sud može osobama koje sprječavaju ili ometaju nesmetanu provedbu ovrhe odrediti mjere propisane odredbom članka 16. OZ-a,

5. člankom 196. OZ-a (pljenidba dionice) prema kojoj odredbi :
 - sud je dužan, na *prijedlog* ovrhovoditelja, i *ako smatra potrebnim*, dioničkom društvu i članovima njegove uprave zaprijetiti novčanom kaznom ili kaznom zatvora *ako ne postupe* u skladu s odredbama stavka 2. i 3. tog članka (stavak 5.), te
 - protiv dioničkog društva, članova uprave i drugih odgovornih osoba koje sprječavaju ili ometaju rad sudskog ovršitelja mogou se izreći *kaznene mjere* propisane OZ-om (stavak 8.),

6. člankom 226. stavak 3. OZ-a (ovrha radi ispražnjenja i predaje nekretnine) u smislu koje odredbe sud je dužan, *ako je to potrebno*, protiv osoba koje ometaju provedbu ovrhe izreći novčane kazne ili odrediti *pritvor* iz članka 16. OZ-a,

7. člankom 232. OZ-a (ovrha radi ostvarenja obveze na radnju koju može obaviti samo ovršenik) sukladno kojoj :
 - sud je dužan rješenjem o ovrsi istovremeno zaprijetiti ovršeniku da će protiv njega izreći određenu novčanu kaznu u skladu s odredbama članka 16. OZ-a ako u roku koji mu je određen ne ispuni obvezu (stavak 2.),
 - sud je dužan, na *prijedlog* ovrhovoditelja, *ako* ovršenik u roku koji mu je određen ne ispuni obvezu, rješenjem ovršeniku izreći novčanu kaznu kojom mu je zaprijetio, te ovršeniku odrediti novi rok za ispunjenje obveze i zaprijetiti novom novčanom kaznom u većem iznosu nego što je bila ona kojom mu je prije zaprijetio (stavak 3.),
 - sud je dužan, pri odmjeravanju visine novčane kazne u propisanim granicama, voditi računa o značenju radnje koju je ovršenik bio dužan obaviti te o drugim okolnostima slučaja (stavak 4.),
 - sud je dužan prije izricanja novčane kazne omogućiti ovršeniku da se očituje, a po potrebi održat će i ročište radi izvođenja dokaza (stavak 6.),

8. člankom 233. OZ-a (ovrha radi ostvarenja obveze na trpljenje i nečinjenje) kojom je propisano:

¹⁰ Odredba članka 4. stavak 1. OZ-a glasi : „Sredstva ovrhe (...) su ovršne radnje ili sustav takvih radnji kojima se po zakonu tražbina prisilno ostvaruje (...)“

Odredba članka 4. stavak 3. OZ-a glasi : „Ovršne radnje (...) mogu se neposredno provesti i protiv ovršenika, (...) i drugih osoba u skladu s ovim Zakonom.“

- sud je dužan, ako je na temelju ovršne isprave ovršenik dužan trpjeti poduzimanje neke radnje ili se sudržavati od njezina poduzimanja, i na *prijedlog* ovrhovoditelja koji tvrdi da se ovršenik ponaša protivno svojoj obvezi, rješenjem naložiti ovršeniku da se ponaša u skladu sa svojom obvezom i zaprijetiti mu novčanom kaznom ili kaznom zatvora u skladu s odredbama članka 16. OZ-a ako se nastavi tako ponašati (stavak 1.),

- sud je dužan, na *prijedlog* ovrhovoditelja i *pošto utvrdi* da se ovršenik i nakon donošenja rješenja ponašao protivno svojoj obvezi, ovršeniku izreći novčanu kaznu ili kaznu zatvora kojom mu je zaprijetio i istovremeno mu zaprijetiti novom novčanom kaznom ili kaznom zatvora (stavak 2.),

- ovrhovoditelj je dužan podnijeti prijedlog da se ovršeniku izrekne novčana kazna ili kazna zatvora zato što se i nakon naloga suda ponašao protivno svojoj obvezi, u roku od 15 dana od saznanja za takvo ponašanje, a najkasnije u roku od jedne godine od povrede obveze (stavak 4.),

- sud je dužan, na *prijedlog* ovrhovoditelja, izricati ovršeniku novčane kazne ili kazne zatvora i prijetiti mu novim takvim kaznama sve dok se ovršenik ne prestane ponašati protivno svojoj obvezi, s time da ukupno trajanje kazni zatvora kojima se zamjenjuju izrečene novčane kazne u povodu iste ovršne isprave, odnosno ukupni zbroj kazni zatvora koje mogu biti izrečene, ne mogu prijeći šest mjeseci (stavak 6.),

- prijedlog za izricanje pojedine novčane kazne ili kazne zatvora ovrhovoditelj može povući sve do pravomoćnosti odluke o izricanju tih kazni (stavak 8.),

- novčanu kaznu i kaznu zatvora sud izvršava po službenoj dužnosti, nakon pravomoćnosti rješenja kojim su izrečene (stavak 9.),

9. člankom 235. stavak 1. OZ-a (ponovno smetanje posjeda) prema kojoj odredbi sud je dužan, na *prijedlog* ovrhovoditelja, ako je na osnovi ovršne isprave, donesene u postupku zbog smetanja posjeda, ovrha provedena, ili je ovršenik dobrovoljno ispunio obvezu, pa poslije toga ponovno učini smetanje posjeda, koje se u biti ne razlikuje od prijašnjega, na temelju iste ovršne isprave, ako je njome zabranjeno takvo buduće ponašanje, donijeti novo rješenje o ovrsi radi uspostave prijašnjega stanja, ako je to potrebno, i zaprijetiti ovršeniku izricanjem novčane kazne ako ponovno počini smetanje posjeda, i u tom slučaju se na odgovarajući način primjenjuju odredbe članka 233. OZ-a (stavak 1.),

10. člankom 239. (način provedbe ovrhe radi vraćanja zaposlenika na rad, odnosno u službu) kojim je propisano :

- na temelju ovršne isprave kojom je ovršeniku naloženo da ovrhovoditelja vrati na rad odnosno u službu ovrha se provodi izricanjem novčanih kazni prema odredbama članka 16. stavka 2., 3., 4., 11., 12. i 16. OZ-a (stavak 1.),

- novčane kazne izriču se prema odredbama OZ-a o ovrsi radi ostvarenja radnje koju može obaviti samo ovršenik (stavak 2.).

Iz navedenih odredbi vidljivo je da OZ nema ujednačenu terminologiju za institute novčane kazne i kazne zatvora. Tako u pojedinim odredbama za ove institute koristi i pojmove:

- „mjere propisane odredbom članka 16.“ (članak 44. stavak 3., članak 84. stavak 4., članak 85. stavak 2.),
- „kaznene mjere propisane OZ-om“ (članak 196. stavak 8.), te
- „pritvor iz članka 16. OZ-a“ (članak 226. stavak 3.).

Međutim, ono što svakako valja istaknuti, sve navedene odredbe OZ-a u primjeni ovih instituta kao sredstva ovrhe upućuju na osnovne odredbe sadržane u članku 16. OZ-a. Dakle, odredba članka 16. OZ-a je temeljna odredba za primjenu instituta novčane kazne i kazne zatvora u svim slučajevima propisanim OZ-om.

II. ODREDBA ČLANKA 16. OZ-a

Odredba članka 16. OZ-a u nomotehničkom smislu nije idealno koncipirana. Međutim, iz iste jasno proizlazi kako sadrži odredbe materijalnopravne i procesnopravne naravi u primjeni instituta novčane kazne i kazne zatvora.

U tom smislu odredba članka 16. OZ-a propisuje :

- vrste sankcija (novčana kazna i kazna zatvora),
- značaj instituta,
- pretpostavke pod kojima sud može odnosno mora primijeniti koji od tih instituta,
- zakonski minimum i maksimum,
- odluke koje sud donosi,
- pravne lijekove te
- izvršenje izrečene sankcije.

1. VRSTE I ZNAČAJ

Kao što iz samog naslova odredbe članka 16. OZ-a jasno proizlazi, kako sankcije u ovršnom postupku mogu biti novčana kazna i kazna zatvora. Po logici stvari, kazna zatvora može biti izrečena samo fizičkim osobama, dakle ne i pravnim osobama.

Iako članak 16. OZ-a u pojedinim odredbama upućuje na primjenu pravila kaznenog prava, novčana kazna i kazna zatvora nisu kaznenopravne sankcije, jer je odredbom članka 16. stavak 12. OZ-a propisano da su *bez utjecaja* na kaznenu odgovornost osoba koje su u ovršnom postupku kažnjene novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom, ali da će se kazna izrečena prema odredbama OZ-a uračunati u kaznu izrečenu u kaznenom postupku.

Također, novčanu kaznu i kaznu zatvoru izrečenu primjenom odredbe članka 16. OZ-a ne smije se poistovjetiti s prekršajnopравnim sankcijama, s obzirom da su prekršajne sankcije u ovršnom postupku propisane odredbama članka 307.t do 307.z OZ-a.

Dakle, novčana kazna i kazna zatvora u ovršnom postupku zapravo su sankcije ***sui generis*** koje se izriču ovršeniku ili drugim osobama zbog nepostupanja odnosno nepokoravanja odluci suda. Naime, prema odredbi članka 6. stavak 3. Zakona o sudovima (Narodne novine broj 150/05) svatko u Republici Hrvatskoj dužan je poštivati pravomoćnu i ovršnu sudsku odluku i njoj se pokoriti.

2. PRETPOSTAVKE ZA PRIMJENU INSTITUTA NOVČANE KAZNE I KAZNE ZATVORA

Zakonske pretpostavke za primjenu instituta novčane kazne i kazne zatvora u ovršnom postupku propisane su :

- u osnovnoj odredbi članka 16. OZ-a i to u stavku 2., 6., 8. i 13. tog članka, te
- u posebnim odredbama OZ-a u kojima su novčana kazna i kazna zatvora predviđene kao sredstvo ovrhe, odnosno u odredbama članka 16a. stavak 11., članka 44. stavak 3., članka 84. stavak 4., članka 85. stavak 2., članka 196. stavak 5. i 8., članka 226. stavak 3., članka 232. stavak 2., članka 233. članka 235. stavak 1. te članka 239. OZ-a (o tim pretpostavkama je iznijet kratki pregled pod točkom I. ovog rada).

U odnosu na zakonske pretpostavke propisane odredbom članka 16. stavak 2., 6., 8. i 13. OZ-a valja razlikovati pretpostavke uz ispunjenje kojih sud *mora* od onih uz čije ispunjenje sud *može* zaprijetiti odnosno izreći novčanu kaznu ili kaznu zatvora.

Tako u smislu odredbe članka 16. stavak 2. OZ-a, prilikom izricanja novčane kazne pravnoj osobi, sud je dužan izreći novčanu kaznu i odgovornim osobama u pravnoj osobi pod pretpostavkom da *utvrdi* da su te osobe činom ili propustom prouzročile kažnjivo djelo pravne osobe.

Također, u smislu odredbe članka 16. stavak 8. OZ-a sud je dužan kazniti novčanom kaznom do 5.000,00 kuna fizičku osobu, odnosno do 20.000,00 kuna pravnu osobu koja u podnesku *vrijeđa* sud, stranku ili drugoga sudionika u postupku, s time da se novčana kazna može izreći i zastupniku stranke pod pretpostavkom da je on odgovoran za vrijeđanje suda. Na novčanu kaznu izrečenu pod navedenim pretpostavkama na odgovarajući se način primjenjuju odredbe stavka 1. do 5. članka 16. OZ-a.

S druge strane, u smislu odredbe članka 16. stavak 6. OZ-a¹¹ sud može :

- *zaprijetiti* novčanom kaznom pravnim osobama, a odgovornim osobama u pravnoj osobi i drugim fizičkim osobama novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom, ili
- *kazniti* novčanom kaznom pravnu osobu, odnosno kazniti novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom odgovorne osobe u pravnoj osobi i druge fizičke osobe:

1. *ako* protivno nalogu ili zabrani suda poduzme određene radnje s ciljem skrivanja, oštećenja ili uništenja imovine ovršenika (...),
2. *ako* poduzmu čine nasilja ili čine kojima mogu teško oštetiti ili ugroziti prava, sigurnost i dostojanstvo ovrhovoditelja (...) ili drugih osoba koje sudjeluju u postupku ovrhe (...),
3. *ako* protivno nalogu ili zabrani suda poduzmu radnje koje mogu dovesti do nenadoknadive ili teško nadoknadive štete za ovrhovoditelja (...),
4. *ako* poduzmu radnje kojima se sud, sudski ovršitelj ili druge ovlaštene osobe ometaju u provedbi ovršnih radnji (...),
5. te u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Također, sukladno odredbi članka 16. stavak 13. OZ-a sud može *zaprijetiti* novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom osobama iz stavka 6. tog članka i u slučaju *ako postoji osnovana bojazan* da bi pravna ili fizička osoba mogla počinuti kažnjivu radnju iz stavka 6. točke 1. do 5. tog članka, pri čemu može tim osobama naložiti ili zabraniti poduzimanje određenih radnji.

3. ZAKONSKI MINIMUM I MAKSIMUM

Zakonski okvir unutar kojeg sud može izreći novčanu kaznu i kaznu zatvora propisan je u odredbi članka 16. stavak 1. OZ-a i primjenjuje se u svih slučajevima kada sud u ovršnom postupku izriče novčanu kaznu ili kaznu zatvora, obzirom sve odredbe OZ-a kojima je propisana primjena tih kazni upućuju na primjenu odredbe članka 16. OZ-a.

U tom smislu zakonski okvir za izricanje (a i za zaprječivanje) novčane kazne ili kazne zatvora je slijedeći :

1. u odnosu na novčanu kaznu
  - fizičkim osobama u iznosu od 1.000,00 do 30.000,00 kn,
  - pravnim osobama u iznosu 10.000,00 do 100.000,00 kn,
2. u odnosu na kaznu zatvora
  - od petnaest dana do tri mjeseca, s tim da zbroj više izrečenih zatvorskih kazni ne može prijeći šest mjeseci.

¹¹ Sukladno odredbi članka 16. stavak 7. OZ-a, zatvor u tom slučaju može, na temelju jedne odluke kojom je određen, trajati najduže trideset dana. Tijekom istoga postupka može se, u slučaju potrebe, protiv iste osobe ponovno odrediti zatvor. Ukupno trajanje zatvora određenoga protiv neke osobe tijekom istoga postupka ne može biti duže od šest mjeseci.

Sukladno odredbi članka 16. stavak 14. OZ-a, sud je **dužan** pri odabiru kazne ili prijetnji kaznom, odnosno odabiru vrste kazne, primijeniti blažu kaznu ako se njome može ostvariti ista svrha.

U praksi su česti slučajevi da sudovi prilikom zaprječivanja i izricanja novčane kazne fizičkoj osobi zanemaruju načelo primjene blaže kazne u smislu odredbe članka 16. stavak 14. OZ-a, pa unutar zakonskog okvira koji je propisan za fizičke osobe (od 1.000,00 do 30.000,00 kn) prijete i izriču pojedinačne novčane kazne u iznosima od najčešće 5.000,00 ili 10.000,00 kn, iako se ponekad ovrha provodi radi ovrhovoditeljeve tražbine u daleko manjem iznosu.

Posljedica koja nastavno proizlazi iz tako visoko izrečenih pojedinačnih novčanih kazni, ako novčana kazna ne bude plaćena u roku koji sud odredi, je zamjena izrečene novčane kazne kaznom zatvora, koja po broju dana zatvora ponekad premašuje kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku za pojedina kaznena djela.

Stoga bi sudovi prilikom zaprječivanja i izricanja novčane kazne u ovršnom postupku, obzirom se u jednom ovršnom postupku može izreći i nekoliko novčanih kazni, morali voditi računa o ovoj materijalnopravnoj odredbi barem kada po prvi put u postupku prijete i izriču novčanu kaznu, polazeći od načela da se primjenom blaže novčane kazne može ostvariti ista svrha. Ako se u daljnjem tijeku postupka pokaže da svrha nije postignuta blažom kaznom, sud može prilikom zaprječivanja i izricanja daljnjih novčanih kazni primijeniti novčanu kaznu u većem iznosu.

4. PROCESNE ODREDBE

Sukladno odredbama članka 16. stavak 15. i 16. OZ-a, sud o kažnjavanju novčanom kaznom i kaznom zatvora odlučuje rješenjem, protiv kojeg je dopuštena žalba u roku od tri dana. O žalbi izjavljenoj protiv tog rješenja odlučuje drugostupanjski sud u roku od tri dana, a izjavljena žalba odgađa ovršnost rješenja o kažnjavanju.

5. IZVRŠENJE IZREČENE KAZNE

OZ sadrži skromne odredbe o postupku i načinu izvršenja pravomoćnog rješenja kojim je izrečena novčana kazna ili kazna zatvora. U tom smislu osnovna odredba o izvršenju je odredba članka 16. stavak 11. OZ-a, prema kojoj izrečenu novčanu kaznu i zatvorsku kaznu *će sud izvršiti po službenoj dužnosti*, a troškovi izvršenja padaju na teret državnoga proračuna.

Pritom se pojam „izvršiti“ nikako ne može poistovjetiti s izvršnim postupkom u smislu odredaba Zakona o izvršnom postupku, kao postupkom *prisilnog* izvršenja sudske odluke (odnosno u smislu OZ-a *prisilnim* ostvarenjem tražbine), jer pojam „izvršiti“ u duhu hrvatskog jezika znači : *obaviti, učiniti, ostvariti* odnosno *provesti*¹². Osim toga, primjerice u pravu općeprihvaćeni pojam „izvršenje ugovora“ ne znači *prisilno* ostvarenje ugovora, nego ispunjenje ugovorne obveze.

Nadalje, pojam „po službenoj dužnosti“ znači da sudu za izvršenje izrečene kazne nije potreban prijedlog ovrhovoditelja ili druge osobe, a koji je bio potreban u određenim slučajevima propisanim OZ-om, ali samo u odnosu na zaprječivanje ili izricanje određene kazne (npr. članak 223. stavak 3. , 233. stavak 1., 2., 4. i 6., 235. stavak 1. OZ-a), ali ne i u odnosu na izvršenje izrečene kazne.

¹² Definicija glagola „izvršiti“ prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, izdanje 2004. godine.

Jednom izrečenu novčanu kaznu ili kaznu zatvora (neovisno da li je za njezino izricanje bio potreban prijedlog ovrhovoditelja ili ne) sud izvršava po službenoj dužnosti i bez ovrhovoditeljevog prijedloga.

5.1. Novčana kazna

5.1.1. Izvršenje novčane kazne izrečene fizičkoj osobi

OZ-om je propisan način i postupak izvršenja *samo* novčane kazne izrečene fizičkoj osobi.

U tom smislu, a sukladno odredbi članka 16. stavak 4. OZ-a, ako fizička osoba kojoj je izrečena novčana kazna ne plati tu kaznu u roku koji je određen odlukom suda, ta **ČE** se kazna zamijeniti zatvorskom kaznom po pravilima kaznenoga prava o zamjeni novčane kazne zatvorskom kaznom, s time da ukupni zbroj zatvorskih kazni kojima su nekoj osobi zamijenjene izrečene novčane kazne ne može u istom postupku prijeći šest mjeseci, ako OZ-om nije drukčije određeno.

Prema tome, ako fizička osoba (ne i pravna) ne plati izrečenu novčanu kaznu u roku koji mu sud odredi, sud je **dužan** (i pritom niti jednom odredbom OZ-a sudu nije ostavljena druga mogućnost) izrečenu novčanu kaznu zamijeniti zatvorskom kaznom po pravilima kaznenog prava.

Institut tzv. supletornog zatvora koji nastaje zamjenom izrečene novčane kazne kaznom zatvora u svojoj biti nije kazna zatvora, već je specifični institut supstitucije za izrečenu, a neplaćenu novčanu kaznu i kao takav predstavlja način izvršenja novčane kazne izrečene fizičkoj osobi.

Tzv. supletorni zatvor je **posljedica izbora** osobe kojoj je izrečena novčana kazna. Naime, ta osoba po svojoj slobodnoj procjeni ima mogućnost izbora hoće li platiti izrečenu novčanu kaznu (u kojem slučaju izrečena novčana kazna neće biti zamijenjena kaznom zatvora) ili ne (u kojem slučaju će zbog neplaćanja izrečene novčane kazne izdržavati kaznu zatvora). Smisao i cilj instituta tzv. supletornog zatvora je izbjeći postupak prisilne naplate izrečene novčane kazne koji samo predstavlja teret i trošak za državu te vodi odugovlačenju postupka.

U odnosu na način i postupak izvršenja izrečenih novčanih kazni, u praksi nema jedinstvenog stava.

Tako primjerice Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, odlučujući o žalbama izjavljenim protiv rješenja trgovačkih sudova o zamjeni izrečene novčane kazne kaznom zatvora, u pojedinim odlukama navodi slijedeće :

1. u rješenju kojim je potvrđeno rješenje o zamjeni izrečene novčane kazne kaznom zatvora

„U smislu članka 16. stavak 4. Ovršnog zakona, ako fizička osoba kojoj je izrečena novčana kazna ne plati tu kaznu u roku koji je određen odlukom suda, ta će se kazna zamijeniti zatvorskom kaznom po pravilima kaznenog prava o zamjeni novčane kazne zatvorskom kaznom. Ukupan broj zatvorskih kazni kojima se nekoj osobi zamjenjuje izrečena novčana kazna, ne može u istom postupku prijeći šest mjeseci, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Kaznenim zakonom je propisano (članak 52. stavak 3.), da se novčana kazna zamjenjuje u kaznu zatvora na način da se jedan dnevni dohodak zamjenjuje s jednim danom kazne

zatvora, a kazneni odjel Vrhovnog suda Republike Hrvatske na temelju članka 22. stavak 1. točka 1. u svezi sa člankom 28. stavak 4. Zakona o sudovima, sukladno odredbi članka 51. stavak 6. Kaznenog zakona, određuje prosječnu dnevnu plaću u Republici Hrvatskoj.“

2. u rješenju kojim je ukinuto rješenje o zamjeni izrečene novčane kazne kaznom zatvora

„Dakle, za slučaj neodazivanja pozivu suda zbog davanja prokaznog popisa imovine ili prokazne izjave, sud je prvenstveno ovlašten izreći novčanu kaznu i zaprijetiti novim novčanim kaznama sve dok se osoba kojoj je zapriječena i izrečena novčana kazna ne pokori nalogu suda. Znači da sud može zamijeniti novčanu kaznu zatvorskom kaznom samo u onim slučajevima kada to zakon izričito predviđa, a u svim drugim slučajevima on će izricati i prijetiti novim novčanim kaznama, pa tako je i u slučaju neodazivanja na ročište zbog dostavljanja prokaznog popisa imovine, jer za taj slučaj zakon ne predviđa mogućnost zamjene novčane kazne zatvorskom. To dalje znači da će izrečenu novčanu kaznu sud izvršiti po službenoj dužnosti, a troškovi izvršenja padaju na teret državnog proračuna (članak 16. stavak 1. OZ-a), a u predmetnoj ovršnoj stvari prvostupanjski sud nije niti pokušao naplatiti izrečenu novčanu kaznu.“

Prema odredbi članka 16. stavak 3. OZ-a, ako se osoba kojoj je sud u skladu s OZ-om zaprijetio novčanom kaznom ne pokori nalogu suda, sud će joj izreći tu kaznu i, u slučaju potrebe, zaprijetiti joj takvim novim kaznama, te ih izricati sve dok ta osoba ne postupi po nalogu suda.

Dakle, ako se osoba kojoj je zapriječeno novčanom kaznom ne pokori nalogu suda, sud će :

1. izreći zapriječenu novčanu kaznu, i
2. u slučaju potrebe zaprijetiti novim kaznama i izricati ih sve dok se ne pokori nalogu suda,
3. ako fizička osoba ne plati izrečenu novčanu kaznu pod 1. u roku koji joj je sud odredio, sud će istu zamijeniti kaznom zatvora (članak 16. stavak 4. OZ-a)

Nijednom odredbom OZ-a, a osobito ne odredbom članka 16. OZ-a, nije propisana obveza suda da pokuša naplatiti (prisilno ili ne) izrečenu novčanu kaznu, već je kogentnom odredbom članka 16. stavak 4. OZ-a propisana isključiva dužnost suda da novčanu kaznu izrečenu fizičkoj osobi zamijeni zatvorskom kaznom po pravilima kaznenog prava.

Načelo zamjene izrečene novčane kazne kaznom zatvora, bez pokušaja prisilne naplate, proizlazi i iz odredbe članka 233. (ovrha radi ostvarenja obveze na trpljenje i nečinjenje) stavak 6. OZ-a, kojom je propisano da „...ukupno trajanje kazni zatvora kojima se zamjenjuju izrečene novčane kazne u povodu iste ovršne isprave, odnosno ukupan zbroj kazni zatvora koje mogu biti izrečene, ne mogu prijeći šest mjeseci“.

Sudovi sude na temelju Ustava i zakona, sukladno odredbi članka 117. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine broj 41/01-pročišćeni tekst i 55/01-ispravak) te odredbi članka 5. stavak 1. Zakona o sudovima (Narodne novine broj 150/05).

Prema odredbi članka 22. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske, nikomu se ne smije oduzeti ili ograničiti sloboda, osim kada je to određeno zakonom, o čemu odlučuje sud. Institut tzv. supletnog zatvora (kao i institut kazne zatvora) u ovršnom postupku propisan je zakonom odnosno OZ-om.

Obzirom odredba članka 16. stavak 4. OZ-a upućuje na pravila kaznenog prava u primjeni instituta zamjene izrečene novčane kazne kaznom zatvora (tzv.supletorni zatvor) u odnosu na

fizičku osobu kojoj je izrečena novčana kazna, važno je imati na umu da je taj institut prihvaćen i u *kaznenom pravu*. Naime, sukladno izričitoj odredbi članka 52. Kaznenog zakona (Narodne novine broj 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03 – Odluka USRH, i 105/04, nastavno : KZ) **novčana kazna se NE naplaćuje prisilno** (stavak 1.), kad novčana kazna nije u cijelosti ili djelomično plaćena u roku koji je određen presudom, sud donosi **bez odgode odluku o zamjeni** novčane kazne kaznom zatvora (stavak 2.), novčana kazna zamjenjuje se u kaznu zatvora tako da se jedan dnevni dohodak¹³ zamjenjuje s jednim danom kazne zatvora .... (stavak 3.), isplati li osuđenik dio novčane kazne, razmjerno će se smanjiti kazna zatvora, a ako isplati novčanu kaznu u cijelosti, izvršenje kazne zatvora će se obustaviti (stavak 4.). U smislu Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine broj 62/03-pročišćeni tekst i 178/04, nastavno : ZKP) sud po službenoj dužnosti prisilno naplaćuje *samo troškove* kaznenog postupka prema odredbama koji vrijede za ovršni postupak, *ali ne i izrečenu novčanu kaznu*, koju sud zamjenjuje zatvorom smislenom primjenom odredaba Kaznenog zakona, ako nije uplaćena u cijelosti ili djelomično u određenom roku.

Iz navedenih odredbi KZ-a jasno proizlazi kako zakonodavac nije predvidio mogućnost naplate novčane kazne izrečene fizičkoj osobi u kaznenom postupku, jer je sud dužan bez odgode donijeti odluku o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora, ako novčana kazna nije plaćena u roku određenim presudom. Međutim, ako **nakon** donošenja odluke o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora osuđenik plati novčanu kaznu u cijelosti, sud je **dužan obustaviti** izvršenje kazne zatvora.

Smisao ovakvog zakonskog uređenja je izbjeći postupak prisilne naplate i dodatne troškove za državu, kad ionako osuđenik može platiti izrečenu novčanu kaznu i nakon što mu je ista zamijenjena kaznom zatvora (u kojem slučaju će sud obustaviti izvršenje tzv. supletornog zatvora).

U *kaznenom pravu* izrečena kazna zatvora i tzv. supletorni zatvor izvršavaju se sukladno odredbama Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine broj 190/03).¹⁴

Također, iako nije od utjecaja na ovršni postupak, valja napomenuti da je i u prekršajnom postupku¹⁵ u odnosu na počinitelje-fizičke osobe prihvaćen institut tzv. supletornog zatvora. Tako se u prekršajnom postupku izrečena novčana kazna ili globa u visini do 500,00 kn počinitelju prekršaja, koji ne pristane na zamjenu te novčane kazne ili globe radom za opće dobro na slobodi, zamjenjuje zatvorom. S druge strane izrečena novčana kazna ili globa od preko 500,00 kn prisilno se izvršava ovrhom koju provodi porezna uprava prema propisima za prisilnu naplatu poreza, a ako prisilna naplata ne uspije u roku od šest mjeseci, izrečena novčana kazna zamjenjuje se kaznom zatvora. Iz navedenog jasno proizlazi da je i u prekršajnom postupku izražen smisao i cilj instituta tzv. supletornog zatvora, odnosno izbjegavanje postupka prisilne naplate izrečene novčane kazne koja je samo teret za državu i vodi odugovlačenju postupka.

¹³ Sukladno odredbi članka 51. stavak 6. KZ-a Vrhovni sud Republike Hrvatske svaka tri mjeseca utvrđuje i objavljuje prosječni dnevni dohodak na temelju službenih podataka Državnog zavoda za statistiku, koji se sukladno odredbi članka 51. stavak 4. KZ-a primjenjuje kada počinitelj kaznenog djela ne ostvaruje nikakav dohodak ili bi utvrđivanje njegovog dohotka znatno produljilo trajanje postupka.

Vrhovni sud Republike Hrvatske o utvrđenom prosječnom dnevnom dohotku obavještava sve županijske sudove, Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske te Državno odvjetništvo Republike Hrvatske.

¹⁴ Sukladno odredbi članka 183. stavak 1. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine broj 190/03) njegovim stupanjem na snagu prestao je važiti Zakon o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje (Narodne novine broj 21/74, 39/74, 55/88, 19/90, 26/93, 29/94, 66/93, 117/97, 128/99, 73/00, 27/01 i 109/03) samo u dijelu koji se odnosi na izvršavanje kazne zatvora.

¹⁵ Vidi odredbe članka 45. Zakona o prekršajima (Narodne novine broj 88/02, 122/02, 187/03, 105/04 i 127/04-ispravak)

5.1.2. Izvršenje novčane kazne izrečene pravnoj osobi

Kao što je ranije navedeno, OZ **ne** sadrži nijednu odredbu o izvršavanju novčanih kazni izrečenih pravnim osobama, **niti** u odnosu izvršenje izrečenih novčanih kazni pravnim osobama upućuje na odgovarajuću primjenu pravila nekog drugog prava (primjerice kaznenog, prekršajnog, i sl.), kao što odredbom članka 16. stavak 4. OZ-a čini u odnosu na fizičke osobe.

Prema tome, OZ-om nije propisan način i postupak izvršenja novčane kazne izrečene pravnoj osobi.

Usporedbe radi, u *kaznenom* pravu sukladno Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine broj 151/03) pravnim osobama se za kaznena djela mogu izreći novčane kazne, kao jedna od kaznenopravnih sankcija predviđenih tim Zakonom. Neplaćena novčana kazna izrečena pravnoj osobi naplaćuje se prisilno sukladno odredbama Zakona o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje (Narodne novine broj 21/74, 39/74, 55/88, 19/90, 26/93, 29/94, 66/93, 117/97, 128/99, 73/00, 27/01 i 109/03). Isto tako, novčana kazna ili globa izrečena pravnoj osobi u *prekršajnom* postupku naplaćuje se prisilno ovrhom koju provodi porezna uprava prema propisima za prisilnu naplatu poreza.

5.2. Kazna zatvora

Sukladno odredbi članka 16. stavak 10. OZ-a, zatvorska kazna izrečena prema odredbama OZ-a izvršava se na način propisan za izvršenje zatvorske kazne izrečene u kaznenom postupku.

Postupak izvršenja kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku propisan je Zakonom o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine broj 190/03). U smislu tog Zakona prvostupanjski sud koji je izrekao kaznu zatvora dostavlja pravomoćnu i izvršnu odluku u roku od tri dana (od pravomoćnosti i izvršnosti odluke odnosno od dana primitka pravomoćne i izvršne odluke) Upravi za zatvorski sustav i sucu izvršenja koji se ustanovljuje u županijskom sudu za područje njegove mjesne nadležnosti (na čijem području osuđenik ima prebivalište odnosno boravište). Sudac izvršenja odlučuje o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora rješenjem.

Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine broj 190/03) zatvorenici **ne** snose troškove izvršavanja kazne zatvora niti plaćaju pristojbe na podneske, službene radnje i odluke u svezi s primjenom tog Zakona. Dakle, navedeno daje obrazloženje odredbe članka 16. stavak 11. OZ-a kojom je propisano da „*troškovi izvršenja padaju na teret državnog proračuna*“.

III. PROKAZNA IZJAVA I PROKAZNI POPIS IMOVINE

ZIDOZ 99 je u ovršni postupak uveo nove institute ovršnog prava i to : prokaznu izjavu i prokazni popis imovine.

Smisao ovih instituta proizlazi iz načela transparentnosti imovine ovršenika kojim se omogućava povećana učinkovitost ovršnog postupka.

Sukladno prijelaznim odredbama iz članka 33. ZIDOZ 99 instituti prokazne izjave i prokaznog popisa imovine primjenjuju se na postupak u predmetima:

1. koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZIDOZ 99 (3. travnja 1999. godine) u kojima nije donesena prvostupanjska odluka (stavak 1.)

2. koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZIDOZ 99 i u kojima je doneseno prvostupanjsko rješenje kojim je postupak pred prvostupanjskim sudom dovršen, ako se nakon stupanja na snagu ZIDOZ 99 navedeno rješenje ukine (stavak 3. u svezi stavka 2.).

Iz navedenog proizlazi, a što se često u praksi zanemaruje, kako nema mogućnosti primjene instituta prokazne izjave i prokaznog popisa imovine u ovršnim postupcima koji su pokrenuti i u kojima je donesena prvostupanjska odluka prije stupanja na snagu ZIDOZ 99, a da pritom ta prvostupanjska odluka 1) nije rješenje kojim je postupak pred prvostupanjskim sudom dovršen, i 2) nije ukinuta nakon stupanja na snagu ZIDOZ 99.

Osnovna pretpostavka za primjenu instituta prokazne izjave i prokaznog popisa imovine je ovrhovoditelj prijedlog kojim predlaže sudu da naloži ovršeniku (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi¹⁶) davanje prokazne izjave odnosno prokaznog popisa imovine. Dakle, sud nije ovlašten bez ovrhovoditeljevog prijedloga primijeniti ove institute.

Ovisno provodi li se ovrha radi naplate novčane tražbine ili radi ostvarenja nenovčane tražbine (predaje i/ili isporuke pokretnina) ovrhovoditelj može predložiti primjenu odgovarajućeg instituta.

Prokazna izjava je izjava koju ovršenik (ili odgovorna osoba u ovršeniku pravnoj osobi) daje pred sudom o tome gdje se nalaze točno određene pokretnine, odnosno da tih stvari nema ili da ne zna gdje se nalaze, kada se ovrha provodi radi ostvarenja nenovčane tražbine (predaje i/ili isporuke pokretnina) sukladno odredbama Glave osamnaeste OZ-a.

Pretpostavke za primjenu instituta prokazne izjave su:

1. da se ovrha provodi radi ostvarenja *nenovčane* tražbine i to radi predaje i/ili isporuke pokretnina,
2. da se te točno određene stvari u postupku ovrhe nisu uspjele naći kod ovršenika.

Prokaznu izjavu ovršenik (ili odgovorna osoba u ovršeniku pravnoj osobi) daje javno na ročištu pred sudom tako da potpisuje dva primjerka obrasca prokazne izjave pred sudom.

Prokazni popis imovine je popis u kojem ovršenik (ili odgovorna osoba u ovršeniku) pravnoj osobi mora:

- naznačiti gdje se nalaze pojedine stvari koje čine njegovu imovinu, gdje se nalaze i kome pripadaju tuđe stvari na kojima on ima određena imovinska prava, prema kome ima kakvu novčanu ili koju drugu tražbinu, koja druga prava čine njegovu imovinu, ima li na računima i kod koga novčana sredstva, prima li i od koga plaću ili mirovinu, odnosno ima li koje druge stalne ili povremene prihode, te ima li kakvu drugu imovinu,
- navesti podatke o pravnoj i činjeničnoj osnovi svojih prava u odnosu na svaki taj dio imovine,
- navesti podatke o dokazima, osobito ispravama, kojima se u odnosu na svaki dio imovine mogu potkrijepiti njegova prava.

Pretpostavke za primjenu instituta prokaznog popisa imovine su:

1. da se ovrha provodi radi ostvarenja *novčane* tražbine,
2. da je ovrha ostala bez uspjeha :

¹⁶ Sukladno odredbi članka 16.a stavak 12. OZ-a, odredbe stavka 1. do 11. tog članka na odgovarajući se način primjenjuju i prema odgovornim osobama u ovršeniku pravnoj osobi.

- a) zato što se nisu našli predmeti ovrhe na kojima bi se ovrha mogla provesti, ili
 b) zato što su nađeni :
- samo takvi predmeti koji očito nisu dovoljni za namirenje ovrhovoditeljeve tražbine s obzirom na njihovu neznatnu vrijednost, ili
  - predmeti koji su već opterećeni založnim pravima trećih, ili
  - predmeti koje druge osobe traže za sebe.

Prokazni popis imovine ovršenik (ili odgovorna osoba u ovršeniku pravnoj osobi) dužan je sastaviti i podnijeti sudu u dva primjerka na propisanom obrascu s odgovarajućim priložima u roku koji mu sud odredi rješenjem. Nakon što ovršenik sastavi i podnese sudu prokazni popis imovine, sud je dužan održati ročište radi rasprave i potvrđivanja prokaznog popisa imovine, na kojem će ročištu ovršenik (ili odgovorna osoba u ovršeniku pravnoj osobi) potpisati prokazni popis imovine.

Prema odredbi članka 16.a stavak 7. OZ-a, o prijedlogu za davanje prokazne izjave i prokaznog popisa imovine sud odlučuje rješenjem kojim će ovršeniku (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi) zaprijetiti novčanom kaznom ako ne postupi u skladu s nalogom suda (članak 16.).

Prema tome, samo na ovrhovoditeljev prijedlog, i uz ispunjenje naprijed navedenih pretpostavki, sud donosi rješenje kojim nalaže ovršeniku (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi) davanje prokazne izjave i prokaznog popisa imovine. Međutim, sukladno odredbi članka 16. stavak 7. OZ-a, sud je **dužan**, i bez ovrhovoditeljevog prijedloga, tim rješenjem zaprijetiti ovršeniku (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi) da će mu izreći novčanu kaznu ako ne postupi po nalogu suda.

Sukladno odredbi članka 16.a stavak 11. OZ-a, ako ovršenik ne dođe na ročište radi davanja prokazne izjave odnosno na ročište radi rasprave i potvrđivanja prokaznog popisa imovine bez osobito opravdanog razloga ili ako odbije dati prokaznu izjavu ili prokazni popis imovine, sud će mu izreći novčanu kaznu i zaprijetiti mu novim novčanim kaznama koje će izricati sve dok se ovršenik ne pokori (**članak 16.**).

Dakle, iz citirane odredbe proizlazi da je sud **dužan** ovršeniku (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi) *izreći* novčanu kaznu i **zaprijetiti** mu novim novčanim kaznama ako :

1. bez osobito opravdanog razloga :
  - ne dođe na ročište radi davanja prokazne izjave, odnosno
  - ne dođe na ročište radi rasprave i potvrđivanja prokaznog popisa imovine,

ili
2. odbije dati :
  - prokaznu izjavu, odnosno
  - prokazni popis imovine.

U odnosu na izrečenu novčanu kaznu pod tim pretpostavkama, odredba članka 16.a stavak 11. OZ-a, *jasno upućuje na primjenu odredbe članka 16. OZ-a* (dakle i na kogentnu odredbu članka 16. stavak 4. OZ-a).

Prema tome, kada sud izrekne novčanu kaznu ovršeniku fizičkoj osobi (ili odgovornoj osobi u ovršeniku pravnoj osobi) pod pretpostavkama iz članka 16.a stavak 11. OZ-a, sud je **dužan** primijeniti odredbu članka 16. stavak 4. OZ-a, pa ako izrečena novčana kazna ne bude plaćena u cijelosti ili djelomično u roku koji je odredio sud, izrečenu novčanu kaznu zamijeniti zatvorskom kaznom po pravilima kaznenog prava (vidi pod točkom 5.1.1. ovog rada).

Značaj instituta tzv. supletornog zatvora najviše dolazi do izražaja upravo kod primjene instituta prokaznog popisa imovine, dakle, u fazi ovršnog postupka kada se ovrha radi prisilnog ostvarenja tražbine ovrhovoditelja nije mogla provesti jer nije nađena ovršenikova imovina (novčana sredstva, pokretnine ili nekretnine).

Prema tome, u fazi kada je ovrha radi namirenja ovrhovoditelja ostala bez uspjeha, svakako niti prisilna naplata izrečene novčane kazne ne bi bila uspješnija, ili barem ne bez velikih troškova.

U tom smislu, čak i u onim slučajevima **kada** je zakonom propisana prisilna naplata izrečene novčane kazne (a OZ-om nije propisana), sukladno odredbi članka 233. stavak 3. Zakona o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje (Narodne novine broj 21/74, 39/74, 55/88, 19/90, 26/93, 29/94, 66/93, 117/97, 128/99, 73/00, 27/01 i 109/03), *neće se pristupiti prisilnoj naplati novčane kazne ako je sudu na osnovi prije vođenog prisilnog izvršenja poznato da se novčana kazna ne bi mogla naplatiti.*

Institut tzv. supletornog zatvora je zapravo jedino **efikasno** sredstvo prisile nad ovršenikom (ili ovršenikovom odgovornom osobom) da dade prokaznu izjavu ili prokazni popis imovine. Zbog čestih slučajeva u praksi da ovršenik izrečenu novčanu kaznu plati upravo kada se ista zamijeni kaznom zatvora, *tzv. supletorni zatvor zapravo predstavlja svojevrsnu prisilnu naplatu izrečene novčane kazne.* U slučaju kada ovršenik (ili ovršenikova odgovorna osoba) plati izrečenu novčanu kaznu nakon donošenja odluke o zamjeni iste kaznom zatvora, sud će obustaviti izvršenje kazne zatvora.

Konačno, paralelno povodjenje ovršnog postupka radi prisilnog ostvarenja ovrhovoditeljeve tražbine i postupka radi prisilne naplate izrečene novčane kazne (s time da se u istom ovršnom postupku može izreći i nekoliko novčanih kazni), svakako bi dodatno opteretili ionako preopterećene sudove.

IV. ZAKLJUČAK

Dužnost sudova da sude na temelju Ustava i zakona propisana je odredbom člankom 117. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske.

Primjena instituta novčane kazne i kazne zatvora u ovršnom postupku propisana je OZ-om i to u osnovnoj odredbi članka 16., te posebnim odredbama članka 16a. stavak 11., članka 44. stavak 3., članka 84. stavak 4., članka 85. stavak 2., članka 196. stavak 5. i 8., članka 226. stavak 3., članka 232. stavak 2., članka 233. članka 235. stavak 1. te članka 239. OZ-a.

Tzv. supletorni zatvor (odnosno zamjena izrečene, a neplaćene novčane kazne kaznom zatvora) proizlazi iz kogentne odredbe članka 16. stavak 4. OZ-a, i predstavlja **posljedicu izbora** osobe kojoj je izrečena novčana kazna, jer ista ima *mogućnost izbora* platiti izrečenu novčanu kaznu ili ne.

Dvojbe u praksi oko naplate novčane kazne izrečene u ovršnom postupku posljedica su **neusklađenosti** odredaba OZ-a, Zakona o parničnom postupku (Narodne novine broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 i 117/03, nastavno ZPP) i Stečajnog zakona (Narodne novine broj 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03 i 187/04, nastavno SZ).

Tako primjerice, kada sud u *parničnom* postupku izriče novčanu kaznu zbog zlouporabe prava u postupku (članak 10. ZPP-a) ili zbog vrijeđanja u podnesku suda, stranke ili drugog sudionika u postupku (članak 110. ZPP-a) ili zbog neodazivanja svjedoka pozivu suda odnosno zbog uskrate svjedočenja (članak 248. ZPP-a), sukladno odredbi članka 10. stavak 7. ZPP-a izrečena novčana kazna *prisilno se naplaćuje po službenoj dužnosti* kao novčana tražbina

prema pravilima ovršnog postupka.

Također, kada sud u *stečajnom* postupku izriče novčanu kaznu prema sukladno odredbama članka 26., 27., 44., 45. i 107. SZ-a, sukladno odredbi članka 336. SZ-a novčane kazne izrečene prema odredbama SZ-a *koje se neće moći prisilno naplatiti, zamijenit će se kaznom zatvora* uz odgovarajuću primjenu odredaba kaznenog prava.

Međutim, u *ovršnom* postupku sukladno odredbama OZ-a (*lex specialis*) nije propisana mogućnost prisilne naplate izrečene novčane kazne.

Kada se u ovršnom postupku primjenjuju tzv. supletorni zatvor i kazna zatvora, iste se ne smije ni u kojem slučaju i ni pod kojim okolnostima poistovjetiti s tzv. dužničkim zatvorom, kao ranije poznatoj osobnoj sankciji za povredu nekog imovinskog prava (npr. neplaćanje duga i sl.).

Naime, u smislu OZ-a novčana kazna i kazna zatvora, te tzv. supletorni zatvor kao način izvršenja izrečene novčane kazne, su sankcije *sui generis* koje se u ovršnom postupku izriču ovršeniku ili drugim osobama zbog nepostupanja ili nepokoravanja odluci suda, i ne predstavljaju imovinskopravni zahtjev države ili ovrhovoditelja prema ovršeniku ili drugim osobama.

Prema tome, u ovršnom postupku sudovi su dužni suditi na temelju OZ-a, i u slučaju kada fizička osoba ne plati izrečenu novčanu kaznu u roku koji joj je sud odredio, sukladno kogentnoj odredbi članka 16. stavak 4. OZ-a, sud mora izrečenu novčanu kaznu zamijeniti kaznom zatvora po pravilima kaznenog prava. Svako drugo postupanje suda u ovršnom postupku, u okviru važećeg OZ-a, nema uporišta u zakonu.

Napomena : Stav autora ovog rada o zamjeni izrečene novčane kazne kaznom zatvora u slučaju ovršenikovog nedolaska na ročište radi davanja prokazne izjave odnosno ročišta za raspravu i potvrđivanje prokaznog popisa imovine, ili nedavanja prokazne izjave odnosno prokaznog popisa imovine, **nije prihvaćen na sjednici sudaca Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske održanoj 6. srpnja 2006. godine.**

Zaključak s navedene sjednice glasi : „Iz odredbe članka 16a. Ovršnog zakona ne proizlazi mogućnost izricanja zatvorske kazne fizičkoj osobi u slučaju iz pitanja (je li odredbama članka 16a. Ovršnog zakona predviđena zatvorska kazna?). Sukladno odredbi članka 16a. stavak 11. Ovršnog zakona, ako ovršenik ne dođe na ročišta iz stavka 8. i 9. toga članka bez osobito opravdanog razloga ili ako odbije dati prokaznu izjavu ili prokazni popis imovine, sud će mu izreći novčanu kaznu i zaprijetiti mu novim novčanim kaznama koje će izricati sve dok se ovršenik ne pokori (članak 16.). Odredbom članka 16. stavak 3. Ovršnog zakona propisano je da ako se osoba kojoj je sud, u skladu s ovim zakonom, zaprijetio novčanom kaznom ne pokori nalogu suda, sud će joj izreći tu kaznu, i u slučaju potrebe, zaprijetiti joj takvim novim kaznama, te ih izricati sve dok ta osoba ne postupi po nalogu suda, ako ovim zakonom nije drukčije određeno. Prema tome, u slučaju neodazivanja sudskom pozivu radi davanja prokaznog popisa imovine, ili prokazne izjave, sud je obvezan izreći novčanu kaznu i zaprijetiti novim novčanim kaznama sve dok se osoba kojoj je zapriječena i izrečena novčana kazna ne pokori sudskom nalog. **Zamijeniti novčanu kaznu zatvorskom sud može samo u onim slučajevima kada zakon to izričito propisuje (primjerice odredba članka 16. stavak 6. ovršnog zakona). U svim ostalim slučajevima, pa tako i u slučaju iz članka 16a. stavak 11. Ovršnog zakona, sud će izricati i prijetiti novim novčanim kaznama, budući da za taj slučaj zakonom nije propisana mogućnost zamjene novčane kazne zatvorskom. Nadalje, izrečenu, a neplaćenu kaznu sud će i izvršiti, a troškovi izvršenja padaju na teret državnog proračuna.“**